

(edge) pedagogics. Pathopedagogics studies a person (*Homo Educandus*) within the framework of marginal (used in the sense of extreme and pathological) and in-depth (in the sense of psychological, value, conceptual and ontological) phenomena in conditions of an educational process.

Keywords: health preserving competence of a Physical Education teacher, post-graduate education, pathopedagogics (edge pedagogics), professionalization, fundamentalization, technologization, intellectualization, axiologization, pathology, inclusion, pedagogy of health, methodology, methods, humanization.

УДК 378.011.3-051:373.3

Черниш Л. С.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ “НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ”

Стратегічні орієнтири в розвитку економіки, відкритість суспільства, його швидка інформатизація і динамічність кардинально змінили вимоги до освіти і привели до переосмислення суті освітнього процесу. Нові парадигми зумовили перегляд підходів до розроблення стратегії освіти, її чіткої орієнтації на запити особистості і суспільства.

У статті зроблено спробу обґрунтувати підготовку майбутнього вчителя початкової школи в контексті вимог реалізації нової української школи; розкрито стратегічні орієнтири в підготовці майбутніх фахівців для початкової школи; визначено чинники, за яких підготовка майбутнього фахівця буде здійснюватись продуктивно й результативно. Педагогічна спільнота вищої школи має чітко усвідомити сучасний стан професійної підготовки майбутніх педагогів і об'єктивно бачити перспективи її подальшого розвитку. Основними її чинниками повинна стати гуманізації суспільних і економічних відносин, формування нових життєвих установок, готовність учителя до перетворення знань у практичні дії.

Ключові слова: майбутній учитель, нова українська школа, підготовка фахівців у галузі початкової освіти.

Стратегічні орієнтири в розвитку економіки, відкритість суспільства, його швидка інформатизація і динамічність кардинально змінили вимоги до освіти і привели до переосмислення суті освітнього процесу. Нові парадигми зумовили перегляд підходів до розроблення стратегії освіти, її чіткої орієнтації на запити особистості і суспільства. Більшість провідних країн світу відреагували на ці виклики тим, що стали застосовувати мету, зміст і технології освіти на очікуваних від них результатах. У цих умовах глобальним завданням реалізації концепції нової української школи в Україні є створення, апробація і впровадження такої моделі освіти, яка б відповідала вимогам сучасного етапу розвитку суспільства та потребам молоді у самореалізації особистісного і професійного “Я”.

Визначальна роль у цих змінах належить педагогічним вишам, які є потужною освітньою галуззю у створенні нової епохи відновлення професійних і соціокультурних функцій інтелектуально-культурного

потенціалу суспільства. Все, що відбувається в сфері освіти, в тому числі і підготовці майбутніх фахівців, так чи інакше пов'язано із загальними суспільними процесами, які потребують глибокого їхнього осмислення, сутності й призначення, виділення актуальних завдань, тенденцій і перспектив розвитку. **Мета статті** – розкрити окремі аспекти реалізації нової української школи в інтерпретуваннях сучасної підготовки майбутнього вчителя початкових класів у педагогічних вишах.

У низці державних нормативних документів про педагогічну освіту відзначено, що випускник ВНЗ повинен:

- уміти застосовувати отримані знання у професійній діяльності;
- бути ознайомленим із основними законодавчими документами, які належать до системи освіти, торкаються прав й обов'язків суб'єктів освітнього процесу (керівників, викладачів, студентів);
- володіти методами науково-педагогічних досліджень, навичками проведення діагностичних вимірів у розвитку особистості;
- володіти знаннями курсу, достатніми для аналітичного оцінювання, вибору й реалізації навчальної програми, що відповідає рівню підготовленості студентів, їхнім потребам, а також вимогам сучасного інформаційного суспільства.

За вимогами нової української школи вчитель повинен не тільки досконало володіти своїм предметом, алей бачити місце кожного учасника в педагогічному процесі, організувати так діяльність учнів. Щоб передбачити їх результат та відкоригувати можливі відхилення. Для досягнення такого результату необхідно вибудувати таку модель підготовки майбутнього вчителя, яка б передбачала поетапність поступового формування у становленні його як особистості-професіонала.

У цьому сенсі особливе місце належить розвитку творчості майбутнього фахівця, створення такого інноваційно-творчого середовища, яке б спонукало до постійного оновлення знань не тільки в науці, чи низці наук, які викладаються, але і знаннях у галузі всієї фахової підготовки – оволодіння новими ідеями, теоріями, інноваціями і практичним досвідом. Така поетапність, за вченими, передбачає:

- перший етап – розвиток творчої індивідуальності педагога, розвиток у учнів здатності виявляти, формулювати, аналізувати і вирішувати творчі педагогічні завдання;
- другий етап – оволодіння основами методології наукового пізнання, педагогічного дослідження, введення в інноваційну педагогіку;
- третій етап – освоєння технології інноваційної діяльності. Ознайомлення з методикою складання авторської програми, етапами експериментальної роботи в навчальному закладі, аналіз і прогнозування подальшого розвитку нововведень, труднощів впровадження;
- четвертий етап – практична робота із впровадження нововведень у педагогічний процес, здійснення корекції, відстеження результатів експерименту, самоаналіз професійної діяльності (Сластенін).

Підтримуючи міркування вчених щодо підготовки майбутніх учителів до інноваційної діяльності, В. Адольф, С. Гончаренко, Н. Ільїна, В. Луговий, вказують на особливості, які, на нашу думку, є значущими:

– процес підготовки майбутніх учителів до інноваційної діяльності повинен бути безперервним, оскільки інноваційна практика піддається постійним змінам;

– зорієнтованим на інноваційну діяльність і відбуватися за рахунок участі самого фахівця в інноваційній діяльності та спеціально організованих рефлексивно-аналітичних, проектувальних і освітніх процесах;

– формувати загальні уявлення про образ віддаленого майбутнього, про інноваційну діяльність найближчого періоду, а також організувати спільні проектування майбутньої діяльності і освоєння кожним фахівцем знань, умінь, способів необхідних для її реалізації.

Аналіз сучасної ситуації в освіті, необхідність удосконалення існуючих та розроблення нових форм і методів підготовки майбутнього вчителя, спрямованих на підвищення професіоналізму, формування здатності до дослідницької, проектувальної, творчої, інноваційної діяльності викликають необхідність впровадження сучасних технологій підготовки майбутнього педагога у вузі.

Особливо наголошується на оволодінні майбутнім фахівцем предметними та загальнопедагогічними компетентностями, за якими успішно досягаються основні цілі початкової освіти. Наголосимо, що в теорії і практиці сучасних педагогічних вишів є значні наукові напрацювання, у яких віддзеркалюються сучасні потреби і виклики реалізації інноваційних технологій навчання в умовах освітніх змін.

Слушними в цьому сенсі будуть міркування ректора Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, В. Андрущенка щодо вдосконалення моделі початкової школи, а відтак і вчителя, який би забезпечив інноваційне середовище для учнів. За його словами, суспільству потрібна інша школа – відкрита, приваблива, комфортна і ефективна. Для реалізації цієї тези педагогічним вишам необхідно:

– по-перше, забезпечити такі інновації, які сприятимуть підготовці нового вчителя, здатного ввести дитину у сучасний соціум, навчити її жити, творити й перемагати в реальних життєвих умовах. Крім того, щоб бути насамперед, високоосвіченою, компетентною особистістю, яка знає більше, бачить далі, розгортає світоглядні горизонти учня й може навчити його чомусь такому, що не зможе зробити інший. Тим часом, сучасний учень більше дізнається про світ з Інтернету, а ніж з розповіді учителя. А має бути навпаки. За для цього педагогічні університети мають радикально переглянути навчальні плани, змінити співвідношення в них теоретичного і практичного (досвідного) матеріалу. Студент педагогічного вишу має “вийти за межі Інтернету” – глибоко освоїти його можливості й зазирнути за горизонт. Для цього він повинен стати дослідником, а педагогічний університет – університетом дослідницьким;

– по-друге, мати знання про реальну школу, яку практично він не знає. Випускник педвузу має йти до школи, бути озброєним не тільки найновішими знаннями, володіти не тільки суспільно-необхідними компетенціями, але й глобальним соціальним досвідом, з якого черпаються всі наші мрії про перспективу, мотивація до діяльності;

– по-третє, головними характеристиками мають стати демократизм і відкритість, здатність до діалогічного спілкування (у тому числі і в соціальних мережах). Учитель має відкрити дитині суперечливий світ ринкових відносин, стати провідником здорового способу життя, мати власно розвинені мистецькі і спортивні звички, а головне – він має любити дитину у такому форматі, який би продовжував і посилював любов і турботу про неї материнську, батьківську.

Тобто, необхідно здійснювати перехід від традиційної парадигми трансляції знань до компетентності, впровадженням в практику сучасних шкіл інноваційних технологій навчання, індивідуальних освітніх траєкторій, що вносить зміни у всю систему професійної підготовки майбутніх педагогів. Отже, перехід на нову модель початкової освіти вимагає формування актуальних компетенцій педагога, його здатності вирішувати завдання, обумовлені особливостями розвитку системи освіти в Україні. Основним результатом реалізації компетентнісного підходу має стати мотивованість до педагогічної професії та її результату; готовність до інноваційної діяльності.

Інновації в освітній діяльності – це не тільки використання нових знань, прийомів, підходів, технологій для отримання результату у вигляді освітніх послуг, що відрізняються соціальною та ринковою запитаністю, але і новаторський досвід, пов'язаний з усвідомленням педагогом необхідності змін, нововведень. Відповідно до педагогічних процесів інновація означає введення нового в цілі, зміст, методи і форми навчання і виховання, організацію спільної діяльності викладачів і студентів. Зауважимо, що розроблення різних аспектів підготовки вчителя до інноваційної діяльності перебуває в центрі уваги вчених. Так, проблеми, що стосуються введення інновацій в освіту як одного з основних механізмів розвитку системи освіти, розглядають як українські, так і зарубіжні вчені (І. Богуславська, С. Гончаренко, І. Зязюн, Т. Клименко, В. Луговий, В. Кремінський, В. Олійник та ін.); базові положення педагогічної інноватики (В. Бондар, Н. Бібік, О. Савченко, А. Хуторський ін.); підготовку вчителя до інноваційної діяльності (О. Пошетун, Л. Хомич.); різні аспекти педагогічних інноваційних явищ (М. Кларін, В. Ляудіс, В. Огнев'юк, С. Сисоєва, В. Слободчиков та ін.).

Аналіз вищевказаних досліджень з педагогічної інноватики дали змогу визначити інноваційну діяльність учителя як вмотивований процес освоєння, апробації та використання вчителем педагогічних нововведень, спрямованих на досягнення цілей сучасної освіти. На думку вчених, вона є комплексом заходів із забезпечення реалізації і цілеспрямованого

характеру інноваційного процесу. Важливою особливістю інноваційної діяльності вчителя-практика є її дослідницька спрямованість. Інноваційна діяльність вчителя є творчою діяльністю. До особистості вчителя, який здійснює інноваційну діяльність, висувається низка вимог, серед них – сформована готовність до інноваційної діяльності.

Водночас у діяльності педагогічних вишів виявляється домінування інертної позиції щодо формування у студентів такої здатності через наявність стереотипів у свідомості і практичній діяльності; складності відносин між студентами і викладачами; відсутності варіативності підходів з підготовки майбутніх фахівців до змін, які відбуваються в освіті і, які викликані соціальними потребами суспільства й диктуються умовами ринку праці. У цих умовах необхідність змін у підготовці вчителя, що відповідає викликам часу, зростання вимог і якісних перетворень повинна усвідомлюватися як одна з найгостріших соціальних та педагогічних задач.

Натомість досягнення поставлених цілей і завдань щодо освітніх змін, підвищення соціального статусу фахівців зазнає значних труднощів. Серед них – втрата престижності професії вчителя; недостатня мотивованість з боку держави і уряду, відсутність покоління досвіду, оновлення молодими фахівцями педагогічного корпусу, розуміння професійного обов'язку молодими фахівцями, відрив основної частини педагогів від проблем молоді.

Стратегічним завданням у зміні акцентів у діяльності вчителя в нових умовах загальноосвітньої школи за Лілею Гриневич, Міністром освіти України, є “перехід від школи, яка напихає дітей знаннями, до школи компетентностей”. Відповідно, такий перехід неможливий без підготовки і готовності вчителя до змін, оволодіння ним набором компетентностей. Впровадження компетентнісного підходу у педагогічних вишах доцільно розглядати у двох аспектах:

– перший – як модернізацію змісту професійної освіти, що передбачає його відбір, структурування з одночасним визначенням результативної складової освітнього процесу – набуття студентами компетентностей. Реалізація відбувається через вдосконалення змісту навчальних програм підготовки фахівців з упровадженням технології контекстного, проектного, диференційованого навчання; педагогічних тренінгів; методу відкриття; колективного пошуку оригінальних ідей тощо;

– другий – через формування в учнів міжпредметних та предметних компетенцій. Така ідея має право на перспективність. Водночас у навчальних закладах її реалізації недостатньо приділяється уваги.

Саме вони, компетентності, складають ту динамічну комбінацію знань, умінь і цінностей, які визначатимуть здатність фахівця успішно вирішувати особистісні й професійні проблеми, здійснювати навчальний процес відповідно до вимог сучасної дитини і потреб суспільства.

Усвідомлення цього положення передбачає здійснення різноманітних змін у сучасній освітній сфері загалом, і на всіх рівнях педагогічного забезпечення підготовки молодого покоління до життя в суспільстві зокрема.

Підтвердженням цього В. Андрущенко, В. Бондар, І. Зязюн, В. Кремінь, В. Огнев'юк, О. Савченко, С. Сисоєва, Н. Ничкало, В. Сластьонін та ін. Стверджують, що педагогічна діяльність – особливий вид соціальної діяльності, спрямованої на передачу від старших поколінь – молодшим накопичених людством знань, культури і досвіду, створення умов для їх особистісного розвитку та підготовку до виконання певних соціальних ролей у суспільстві. Суголосна із міркуваннями вчених і Н. Хміль, яка вважає, що основна функція вчителя сучасної школи істотно ускладнилась, у зв'язку з тим, що не може зводитися тільки до передачі знань і забезпечення умов їх засвоєння. Свої міркування авторка мотивує тим, що підготовка вчителя в умовах сьогодення пов'язана із здійсненням ними найважливішої функції суспільства – відтворенням самого себе, що виражається в засвоєнні новими поколіннями досвіду попередніх поколінь для підготовки до активної діяльності в сфері матеріального і духовного життя. Таким чином, функція вчителя в педагогічному процесі початкової школи пов'язана з роллю посередника між соціальним досвідом попередніх поколінь і учнями, які мають засвоїти цей досвід у своєму становленні. Починаючи з років незалежності, молоде покоління українців критично ставиться до колишніх цінностей суспільної системи і вже не сприймає колишніх підвалин: з'являється новий соціальний тип особистості. Молодь все більше усвідомлює необхідність у здатності до самореалізації, саморозвитку та функціонування в нових соціально-економічних умовах фахівців, що поєднують у собі високий рівень культури, освіченості, інтелігентності, професійної компетентності.

Гуманістичне спрямування професійної підготовки майбутніх педагогів, наголошує Л. Коваль, значно змінює позицію викладача та студентів у спілкуванні, яке є основою для створення комфортного інноваційно-рефлексивного середовища, розуміння та поваги до особистості. Упровадження у практику педагогічних вишів таких ефективних інноваційних методів, як: діалог, дискусія, кейс-метод та ін. Сприяє дослідницькому пошуку, використанню різних форм рефлексії та саморефлексії у розв'язанні педагогічних та професійних задач. Особливу увагу необхідно приділити оволодінню студентами методикою вивчення дитячої особистості, професійною етикою, технологіями загальнонавчального та предметного значення, що в ідеалі формуватиме проектування індивідуальної траєкторії фахового становлення кожного студента. Звісно, така вимога не нова, наголошує вчена, однак на сьогодні вона залишається лише задекларованою. Тому, по-перше, проблему може вирішити внесення до навчального плану підготовки майбутніх учителів початкової школи суттєвих змін, зокрема в цикл дисциплін самостійного вибору студентів; по-друге, оновити зміст предметів психолого-педагогічного циклу знаннями студентів про психологію учня початкових класів з урахуванням вимог концепції нової української школи та світової освітньої практики.

Висновки. Педагогічна спільнота вищої школи має чітко усвідомити сучасний стан професійної підготовки майбутніх педагогів і об'єктивно бачити перспективи її подальшого розвитку. Основними її чинниками повинна стати гуманізації суспільних і економічних відносин, формування нових життєвих установок, готовність учителя до перетворення знань у практичні дії.

Перспективами подальших розвідок є розроблення формувальних впливів упровадження сучасних технологій у педагогічні виші з урахуванням вимог нової української школи та особистості учня.

Використана література:

1. Андрущенко В. А. Нову школу збудує новий вчитель / В. А. Андрущенко // Тижневик "Освіта". – № 47 за 9-16 листопада 2016. – С. 2-3.
2. Коваль Л. В. Професійна підготовка майбутніх учителів у контексті розвитку початкової освіти : монографія / Л. В. Коваль. – [2-е вид., перероб. і допов.]. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – 343 с.
3. Некоторые вопросы подготовки учителей начальных классов. Учебные записки / [ред. коллегия С. И. Руновский, И. А. Соловков, Н. Н. Буханова]. – Москва, 1970. – 173 с.
4. Савченко О. Я. Шкільна освіта як замовник підготовки майбутнього вчителя / О. Я. Савченко // Рідна школа. – 2007. – № 5. – С. 5-8.
5. Освітологія: хрестоматія : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / укладачі : В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоєва. – Київ : ВП "Едельвейс", 2013. – 744 с.

References:

1. Andrushchenko V. A. Novu shkolu zbuduie novyi vchytel / V. A. Andrushchenko // Tyzhnevyyk "Osvita". – № 47 za 9-16 lystopada 2016. – S. 2-3.
2. Koval L. V. Profesiina pidhotovka maibutnykh uchyteliv u konteksti rozvytku pochatkovoї osvity : monohrafiia / L. V. Koval. – [2-e vyd., pererob. i dopov.]. – Donetsk : LANDON-KhKhI, 2012. – 343 s.
3. Nekotorye voprosy podgotovki uchiteley nachalnykh klassov. Uchebnye zapiski / [red. Kollegiya S. I. Runovskiy, I. A. Solovkov, N. N. Bukhanova]. – Moskva, 1970. – 173 s.
4. Savchenko O. Ya. Shkilna osvita yak zamovnyk pidhotovky maibutnoho vchytelia / O. Ya. Savchenko // Ridna shkola. – 2007. – № 5. – S. 5-8.
5. Osvitohiia: khrestomatiia : navch. Posibnyk dlia studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv / ukladachi : V. O. Ohneviuk, S. O. Sysoieva. – Kyiv : VP "Edelweis", 2013. – 744 s.

ЧЕРНЫШ Л. С. Подготовка будущего учителя в контексте реализации Концепции "Новой украинской школы".

Стратегические ориентиры в развитии экономики, открытость общества, его быстрая информатизация и динамичность кардинально изменили требования к образованию и привели к переосмыслению сути образовательного процесса. Новые парадигмы обусловили пересмотр подходов к разработке стратегии образования, его четкой ориентации на запросы личности и общества.

В статье сделана попытка обосновать подготовку будущего учителя начальной школы в контексте требований реализации новой украинской школы; раскрыты стратегические ориентиры в подготовке будущих специалистов для начальной школы; определены факторы, при которых подготовка будущего специалиста будет осуществляться продуктивно и результативно. Педагогическое сообщество высшей школы должно четко осознать современное состояние профессиональной подготовки будущих педагогов и объективно видеть перспективы ее дальнейшего развития. Основными ее факторами должна стать гуманизация общественных и экономических отношений, формирование новых жизненных установок, готовность учителя к преобразованию знаний в практические действия.

Ключевые слова: *будущий учитель, новая украинская школа, подготовка специалистов в области начального образования.*

CHERNYSH L. S. Preparation of future teacher is in the context of realization of Conception of "New Ukrainian school".

Strategic reference-points are in development of economy, the openness of society, his rapid informatization and dynamic, cardinally changed requirements to education and resulted in переосмислення of essence of educational process. New paradigms stipulated the revision of going near development of strategy of education, her clear orientation upon requests of personality and society.

The article at tempts to substantiate the preparation of the future teacher of elementary school in the context of the requirements of the implementation of a new Ukrainian school; Strategic bench marks for the preparation of future specialists for elementary school are revealed; the factors in which the training of a future specialist will be carried out productively and effectively is determined. The pedagogical association of higher school must clearly realize the modern state of professional preparation of future teachers and objectively to see the prospects of her further development. Must become her basic factors to humanizing of public and economic relations, forming of new vital options, readiness of teacher to converting of knowledge into practical actions.

Keywords: *future teacher, new Ukrainian school, training of specialists in the field of primary education.*

УДК 378:373.3/.5.091.12.011.3-051:[811.161.2+821]:005.336.5

Шкавро В. В.

ПОЕТАПНЕ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ІЗ МОВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

У статті обґрунтовано теоретичні засади розроблення тестових завдань як засобу вимірювання навчальних досягнень студентів вишу, зазначено доцільність переходу від індивідуальних тестів до групових, основним завданням яких є вимірювання рівня інтелектуального розвитку, успішності студентів з мовознавчих дисциплін, запропоновано поетапне впровадження тестових завдань та особливості їх застосування під час оцінювання майбутніх учителів української мови і літератури, схарактеризовано кожен із етапів упровадження тестових завдань із мовознавчих дисциплін (підготовчо-пошуковий; пояснювально-ілюстративний; оцінювально-підсумковий). У розвідці запропоновано широко практикувати тестування не тільки як пріоритетну форму перевірки знань, умінь і навичок майбутніх фахівців, а й як продуктивний навчальний прийом, відпрацьовувати у студентів навички виконання тестових завдань різної форми й рівня складності, що сприяють формуванню в майбутніх учителів української мови і літератури самоосвітньої та фахової компетентностей.

Ключові слова: *поетапне впровадження тестових завдань, тестологія, самоосвітня і фахова компетентності майбутнього вчителя української мови і літератури, тестові завдання.*